

בדיקות פוריות, הזרעה מלאכותית, ודימום עקב התקן תוך רחמי (IUD) —
שאלה ותשובה.

לכבוד העורך

שלו' וברכה,

ר"ב שאלות לבירור הלכתי בנושא רפואת נשים.

1. בבירור ראשוני במסגרת המרפאה לפוריות נהוג לדרוש כבר מהתחלה בדיקת זרע מלאה של הבעל ולפעמים מבקשים בדיקה מקוטעת (היות והחלק הראשוני מכיל ריכוז גבוה יותר ותנועותיות טובה יותר של הזרעונים). כיצד הדבר מתיישב בהלכה. א. מהן המצבים שלא ייחשבו כשפיכה לבטלה; ב. באיזה אופן ניתן לדרוש מהבעל להוציא זרמתו ולאיזה סוג של כלי (זכוכית, גומי). בענין אופן האיסוף מוזכר (Fertility Sterility 33 ; 417 ; 1980) גומי מחברת Mylex Company השומר על חיוניות הזרעונים, כך שניתן להוריקם לאשה בתום הבדיקה.

2. מבחינה רפואית נהוג לפעמים, לאחר קבלת דגימת זרע מקוטעת, להשתמש בהזרקה רק מהחלק הראשון, ולפעמים מוסיפים לתוכו תרופה להשבחת תנועותיות הזרעונים. אבקש התייחסותך למצבים אלו.

3. נהוג לבצע בדיקה המכונה P.C.T. (לקיחת דוגמת ריר צוואר לאחר מגע, בדיקה הבודקת טיב הריר הצווארי וחיוניות הזרעונים ביחס לריר). כיצד מתייחסת ההלכה, באופן ספציפי לקיום המגע (בזמן הסמוך לבדיקה) ?

4. כיצד מתייחסת ההלכה לקבלת זרע מהבעל והזרעתו באופן מלאכותי לאשתו באותם מקרים שהביוץ שלה הוא בתוך ספירת שבעה ימי הנקיים, ולא ניתן מבחינה רפואית לגרום לדחיית הביוץ ?

5. רצוני שוב להעלות את נושא הדימום עקב התקן תוך־רחמי שנגיעה בו (בספר אסיא ד' עמ' 184) אינה עונה תשובה סופית, והשאלה כיצד לנהוג לענין נדה, היות ושכיחות הדבר מרובה מאד.

ד"ר יואל אנגלהרד

(רופא מתמחה ברפואת נשים ויולדות)

רח' מודיעין 105, ר"ג.

תשובת המערכת

שאלתו של ד"ר אנגלהרד שייכת לאחד, משטחי ההלכה הקשים ביותר, ואחריות גדולה ותוצאות חמורות קשורות בכל הכרעה פרטית באחד מכל הדינים האלה*.

לכן נציין מראה מקום לדיון בנושא זה בספרי „אסיא” ונצרך קטע מתוך הספר „לב אברהם” המסכם את הדברים.
„מובן שבכל בעיה המתעוררת בענין זה יש לפנות למורה הוראה מובהק, ואך ורק על פי הוראתו מותר לפעול”*.

במסגרת ספרי „אסיא” גדון הנושא בספר אסיא א/ עמ' 177—178, שם הובאה תמצית הכרעתו של הג"ר אליעזר וולדינברג שליט"א בעל ציץ אליעזר, עם מראי מקומות גוספים; בספר אסיא ב/ עמ' 40 הובאה תמצית דעתו של הגר"י וייס שליט"א בעל מנחת יצחק, ובעמ' 142 שם הובאה דעתו של הגרמ"ח עוזיאל זצ"ל בספרו משפטי עוזיאל. תמצית מפורטת של דעת הגר"א וולדינברג הובאה עם מראי מקומות מפורטים בספרו של ד"ר אברהם שטינברג „הלכות רופאים ורפואה”, שער ד', פרק ד'.

וז"ל ה, לב אברהם” בחלק א/ פרק כ"ט, עמ' קנ"ג:

א. אסור להוציא שכבת זרע לבטלה ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה, ולפיכך לא יהיה אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ¹. אולם קיימים מקרים בהם יש צורך — וזאת אך ורק על פי היתר והדרכתו של מורה הוראה מובהק — להוציא זרע לשם בדיקת רופא כדי לברר אם האיש ראוי להוליד, ועל ידי כך לעמוד גם על דרכי רפואתו. והנה מצאנו מחלוקת הפוסקים אם מותר להיבדק בדרך זו: יש פוסקים המתירים², ויש שאוסרים³. עיקר

* לב אברהם, חלק א/, בהקדמה לפרק כ"ז. [מאת פרופ' א. ס. אברהם, מנהל במחלקה הפנימית במרכז הרפואי שערי צדק].

1 אה"ע סימן כג סע' א.

2 שו"ת יעביץ ח"א סימן מג; שו"ת אחיעזר ח"ג סימן כד; שו"ת צפנת פענח סימן ו; שו"ת אבני נזר אה"ע סימן פג; טהרת ישראל סימן רמ ס"ק לט; חזו"א בספר חיי נפש ח"א עמ' פד, מובא בשו"ת ציץ אליעזר ח"ט סימן נא שער א פרק ב; שערים מצויינים בהלכה סימן קנא ס"ק א; אוצר הפוסקים סימן כג סע' א ס"ק י ויא. וראה לפרטי דינים בשו"ת ציץ אליעזר שם, ושו"ת אגרות משה אה"ע ח"א סימן ע וח"ב סימן טז, ושו"ת מנחת יצחק ח"ג סימן קח או"ק ו.

3 שו"ת דברי מלכיאל ח"א סימן ע; ח"ג סימן צא, ח"ה סימן קנו; שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ו סימן עה; שדי חמד אסיפת דינים פאת השדה מערכת אישות סימן יג; הגה"ר נחמן כהנא (בעל ארחות חיים) מובא בשמו בשדי חמד שם; בעל מנחת אלעזר בתשובה בראש ספר דרכי תשובה הלכות נדה.

טעמם של האוסרים הוא הספק שמא לא תועיל הבדיקה למצוא תרופה שבעקבות לקיחתה יהיה ראוי להוליד. אולם חלקם של האוסרים האלה מתירים לקיחת זרע מרחם האשה אחרי תשמיש⁴.
 ב. וכמה צריך לשהות הבעל על שיהיה מותר לו להוציא זרע לבדיקה כזאת? יש שאומרים עשר שנים⁵, ויש אומרים חמש שנים⁶, ויש מתירים אחרי שנתיים⁷.

4 שו"ת דברי מליאל שם; בעל מנחת אלעזר שם; שו"ת מהר"ש ענגיל שם.

5 שו"ת מנחת יצחק ח"ג יסמן קח.

6 שו"ת אגרות משה אה"ע ח"ב סימן טז.

7 ספר חיי שעה ח"א עמ' פד בשם החזו"א — מובא בשו"ת ציץ אליעזר ח"ט סימן נא שער א פרק ב.

לשאלה 4 — ראה מראי מקומות במאמרו של יוסף גרין לעיל 112-124.

ועיין בספר נשמת אברהם על שו"ע יורה דעה סי' קצ"ו הערה 38 וסימן קפ"ז ס"ב ב"ד.

דיכוי פוריות הגבר — שאלה ותשובה.

בקשר למאמרו של הרב ש"ח הכהן אבינר בספר אסיא ד' עמ' 167-181 שהוא מקיף וברור מאד, תרשה לי שאלה לכבוד הרב:

התפרסמו ידיעות לפיהן השמן של זרע כותנה מכיל חומר המדכא את פוריות הגבר. בניגוד לעיקור המתמיד הנגרם ע"י גיתוח, העקרות הנובעת מלקיחת החומר הנ"ל היא הפיכה. לעת עתה אין לחוקרים תכשיר תרופתי בלי תופעות לוואי, ולכן אין עוד תכשיר של מניעת הריון ע"י עיקור הפיך של הגבר, אבל כנראה יימצא תכשיר כזה בעתיד הלא-רחוק.

האם כבוד הרב היה מוכן לכתוב על הענין בשלב זה?

בברכה,

פרופ' ל. וישליצקי

ירושלים

תשובת הרב אבינר

בענין גרימת עקרות זמנית לגבר — התיחסתי לכך (בספר אסיא ד' עמ' 171 למטה), ואין בכוחי להוסיף על כך.

בכבוד רב,

שלמה אבינר

החספת העורך

ראה שו"ת מנחת יצחק, ח"ה, סי' י"ג שאוסר, ומקורו בדרכי משה אהע"ז סי' ה', סק"ד.

וכן בשו"ת שרגא המאיר, ח"ג, י"ס ס"ז שאוסר מטעם אחר.

תקציר דבריהם הובא בנועם כרך כ"ג, עמ' רל"א בשער הלכה. דברי המנחת יצחק הובאו גם בספר אסיא, כרך ב', עמ' 40.